భద్రయ్య

మబ్బులు కమ్మిన వాతావరణం, గాలి స్తంభించి ఉక్కబోత! మే నెల ఆఖరి రోజులు. ఉదయం ఏడున్నర గంటల వేళ...

తెల్లగా నిల్చున్న ఆ భవంతి ప్రహరీ గేటు నల్లగా వుంది. పాత సైకిల్ మీద వచ్చిన వ్యక్తి గేటు ముందర సైకిల్ ఆపి, స్టేండ్ వేసాడు. ఆ వ్యక్తి సన్నగా వాడిన సన్నజాజి తీగలా వున్నాడు. అతని చేతిలో కాగితం రోగిష్టి బిడ్డలా వుంది. గేటు ముందరకొచ్చి, ఆ వ్యక్తి ఆ భవంతి ముందర గదిలోకి తొంగి చూసేడు ఏమి కన్పించిందో, ఎవరు అలికిడైనారో–

"నమస్కారం సార్ ..." అన్నాడు.

"గుర్ర్ర్" ... మంటూ జాకీ వచ్చింది.

ఆ వ్యక్తి వెనక్కి తగ్గేడు. జాకీ గేటు దగ్గరకొచ్చి, గేట్ కమ్మీలమీద ముందరి కాళ్ళను వేసి, ప్రశ్నార్థక చూపుతో నిల్చుంది. ఆ వ్యక్తి ఇంకా వెనక్కు తగ్గి, గుండెల మీది చొక్కా గుండీలను తడుముకున్నాడు. అతని చేతిలోని కాగితం జారిపోయి, రెపరెపలాడ్తూ గేటులోంచి ఎగిరి, జాకీ వెనకకాళ్ళ మధ్య పడింది. జాకీ, గేటు మీంచి ముందరకాళ్ళను దించి, నాలుకసాచి, పడిపోయిన కాగితాన్ని అందుకొని పళ్ళమధ్య యిరికించుకుంది. రోగిష్టి బిడ్డ జాగిలం పాలబడినట్లు కన్పించింది ఆ దృశ్యం. భయం వేసింది ఆ వ్యక్తికి. భయంతో –

"నమస్తే..." అన్నాడు.

జాకీ, కనికరించి కాగితాన్ని వదిలేసి, మేడమెట్ల మీదకు వెళ్ళి కూర్చుని, ఆ వ్యక్తి మీద నిఘా వేసింది. ఆ వ్యక్తికి కాగితాన్ని అందుకోవాలని ఆరాటంగా వుంది. కానీ, ధైర్యం చాలటం లేదు. ఇంతలో, ముందుగదిలో అలికిడయ్యింది.

"నమస్కారం సార్" కాస్తా గట్టిగానే, గదిలోపలి వారికి వినబడేట్లుగా నమస్కరించేడు ఆ వ్యక్తి.

"ఎవరూ...?" అంటూ, గదిలోంచి వరండాలోకొచ్చేరు అయ్యగారు.

అయ్యగారి చేతిలో సగం కాలిన సిగరెట్ నిట్టూర్పు వొదుల్తోంది. ఉదరం సగభాగాన్నించి బిగించి కట్టబడిన లుంగీ కాళ్ళదాకా నలిగి మడతలు పడుతూ

మూలుగుతోంది. అపుడే నిదురలేచేరేమో కళ్ళు సగం మత్తులోనే యింకా వున్నాయి.

సిగరెట్ పొగతోపాటూ, ఆ వ్యక్తి నమస్కారాలని లోనకి స్వీకరించేరు అయ్యగారు. ఆ వ్యక్తి గేటుదీసి, లోనకి అడుగు పెట్టబోయేడు. మెట్ల మీద కూర్చున్న జాకీ "గుర్ర్..." మంటూ వచ్చి అభ్యంతరాన్ని తెల్పింది.

ఆ వ్యక్తి భయంతో ఆగిపోయేడు.

"జాకీ, లెట్ హిమ్ కమ్..." అన్నారు అయ్యగారు.

జాకీ ఆ వ్యక్తిని లోనకి రానిచ్చింది.

ఆ వ్యక్తి మరోసారి అయ్యగారికి నమస్కారాలు అందిచ్చి, ఆ తర్వాత, జాకీ పడేసిన తన దరఖాస్తు కాగితాన్ని తీసి అందిచ్చేడు.

అయ్యగారు, ఆ దరఖాస్తుని అందుకొని, పావు నిముషం కాలంలో పరిశీలించేసి–

"... కుదరదయ్యా..." అని చెప్పి, వరండాలోని వాలుకుర్చీలో కూర్చున్నారు. జాకీ, ఇంట్లోకి వెళ్ళి ఇండియన్ ఎక్స్‌ప్రెస్ పేపర్ తీసుకొచ్చి, అయ్యగారికి అందించింది. అయ్యగారు చేతిలో దరఖాస్తు కాగితాన్ని కిందపడేసి, పత్రికను అందుకుని, పత్రికా పఠనంలో మునిగిపోయేరు.

ఆ వ్యక్తికి ఏం చేయాలో పాలుబోవడం లేదు. దరఖాస్తు కాగితం ఎగిరి మళ్ళీ జాకీ నోటికి అందుతుందేమో అన్న ఆందోళన! అయ్యగార్ని అభ్యర్థించాలంటే వారి పత్రికా పఠనానికి భంగం కలుగుద్దేమో అని భయం!

ఏం చేయాలో పాలుబోక, రెండు చేతులెత్తి జాకీకీ, అయ్యగారికీ నమస్కరిస్తూ కదలకుండా నిల్చున్నాడు ఆ వ్యక్తి.

❊ ❊ ❊

ఆ వ్యక్తిని అందరూ నమస్కారాల భద్రయ్య అంటారు. అసలు పేరు కనకం భద్రయ్య. ఊరు జాతర్లపల్లి. పట్నానికి పదిహేను కిలోమీటర్ల దూరంలోని జాతర్లపల్లిలో నాయుడు గారికి చేరీ భూములున్నాయి, రెండు ట్రాక్టర్లున్నాయి. ఎన్నో జతల పశువులున్నాయి, ఎందరో పాలేర్లున్నారు. కళాసీలున్నారు. కళాసీ సీతప్పడి కొడుకు ... భద్రయ్య!

భద్రయ్య పదవ తరగతి పరీక్ష రెండుసార్లు రాసేడు. రెండుసార్లూ ఇంగ్లీషు, లెక్కల్లో పాస్ మార్కులు రాలేదు. ఇంగ్లీషు భాషని ఇండియాకి తెచ్చినవారిని తెలుగులో తనకు తెలిసిన అన్నిరకాలుగా తిట్టుకున్నాడు భద్రయ్య. మాయలెక్కల చిక్కులు మరి రావులే నాకు... అని అనుకున్నాడు. మూడోసారి ప్రయత్నించురా అని తండ్రి అంటే మరి ప్రయత్నించలేదు. చదువు తన వొంటికి పడదనుకున్నాడు.

"అయితే నా ఎనకాల...రా" రమ్మని తండ్రి, భద్రయ్యని నాయుడిగారి కాళ్ళ కాడకి తీసికెళ్ళాడు.

"...ఈడు సదువుకీ పనికిరాలేదు, పనీపాటుకీ పనికిరాలేదు మీరే దారిసూపాల! మీ కాళ్ళకాడ పడీసేను. మీ దయయిక..." అని చెప్పి, భద్రయ్యని అప్పజెప్పీసి, తండ్రి ట్రాక్టర్ పనికి వెళ్ళిపోయేడు.

నాయుడుగారి కాళ్ళదగ్గర చాలామంది బతుకుతున్నారు. చదువుకున్నవారూ, చదువు కొననివారూ వున్నారు. అందరికీ పని చూపగలరు నాయుడుగారు.

నాయుడుగారి కొలువులో నమస్కారాలు నేర్చుకున్నాడు భద్రయ్య. బతుకు గురించి ఇంకెన్నో నేర్చుకోవలసిన వాడికి – కొలువులో చేరిన నాలుగు వారాలకే ఆపదొచ్చింది. లోడు మీదున్న ట్రాక్టర్ బోల్తా పడింది. బోల్తా పడిన ట్రాక్టర్ క్రింద – భద్రయ్య తండ్రి పడిపోయేడు. పడిపోయిన తండ్రిని పట్నంలోని ఆసుపత్రికి తెచ్చిపడేసారు. తండ్రికి వైద్యం కోసం కాంపౌండర్లకి దక్షిణలు పడేసేవాడు. కసురుకునే డాక్టర్లకూ, కనబడే నర్సులకూ నమస్కారాలు పడేసేవాడు. నమస్కారాలతో ఎదురయేవాడు. నమస్కారాలతో విన్నవించేవాడు. ఆస్పత్రి సిబ్బంది – భద్రయ్యను నమస్కారాల భద్రయ్యని జేసారు.

నాలుగు మాసాలు ఆసుపత్రిలో వైద్యమూ తండ్రి నడుముని నిలబెట్టలేక పోయేయి. నమస్కారాలూ నిలబెట్టలేకపోయేయి. నడుము పడిపోయింది. "మరి కొన్నాళ్ళ దాకా మందులు వాడాలి. వారానికోసారి తీసుకొొచ్చి చూపించాలి. ఈ చీటీలో మందులు కొనుక్కుని ఇంటి దగ్గర వాడించు. మీ నాన్నని డిశ్చార్జి చేస్తున్నాం..." అని పంపించేసారు డాక్టర్లు.

వారానికోసారి వైద్యానికి పట్నం తీసుకురావటానికీ, చీటీల ప్రకారం మందులు కొనటానికీ, ఇల్లు గడవటానికీ భద్రయ్య దగ్గర ఆస్తిపాస్తులేమీ లేవు. రెండు రెక్కలూ, ముసలి తల్లి, రెక్కరాని చెల్లి తప్ప.

ఏక్సిడెంట్ గనక ఎక్స్‌గ్రేషియా వస్తాది అడుగన్నారు అందరూ భద్రయ్యతో. భద్రయ్య నమస్కారాల్తో అడిగేడు నాయుడుగార్ని –

"ఆస్పత్రి వైద్యంకీ, ఆ ఏక్సిడెంట్ పోలీసుకేసుకీ ఎంతయ్యిందో లెక్కేసినావా ఎపుడేనా? మీ అయ్యకి నడుము పట్టిసింది గాని , నాకు నడుమిరిగిపోయింది. అపోజిషనోలి గవర్నమెంట్! అదును కుదిరిందని ఆళ్ళనీ, ఈళ్ళనీ నా మీద కొదిలీసేరు. ట్రాక్టర్నేమో ... సీజు జేస్సారు. ఆడెవుడో ... గనులు అధికారట! అక్రమంగా క్వారీ ఎలాగ దవ్విస్తున్నావ్? ఏదీ లైసెన్సు? తే... అన్నాడు! ఆడికివ్వాల్సింది ఆడికిచ్చేను. పోలీసోలు సరేసరి, సొమ్ముకి సొమ్ము అందుకున్నారు. సాల్లేదాళ్ళకి. అమ్మోరు పండగకని వుంచిన గొర్రిపోతుని తోలుకుపోయేరు. ఈలేటి, ఆళ్లేటి? అందరూ వొలిచీసినారు నన్ను! ఆ యిన్సూరెన్సోలు బండిరిపేరుకి క్లెయిమిస్తారట గాని మనుషుల వైద్యం కివ్వరట! ఆస్పత్రోలు ... మందుల

కర్రుక్రింద వొలిస్సేరు. ఆకరికి, నువ్వా యెలిపోవొచ్చినా వన్నమాట ... నన్ను వొలిచీడంకి!" అంటూ నాయుడుగారు విపరీతంగా నొచ్చుకుని, ఒంటిమీది టర్కీ టవల్‌ని దులిపి, మంచం దండెంమీద వేసి, దాన్ని అనించి మంచమ్మీద చేరబడ్డారు!

నాయుడుగారికి చేతులు జోడించి నమస్కరిస్తూ అలా వుండిపోయేడు భద్రయ్య ...జవాబు మాటలు లేక!

⁕ ⁕ ⁕

అయ్యగారి పత్రికా పఠనం అయిపోయింది. ఆమూలాగ్రం చదివి చూసారో, చూసి చదివారో? ఆ తర్వాత చూసేరు భద్రయ్యని.

"... కుదరదయ్యా అన్నానా? మరింకా నిల్చున్నావేం?" ప్రశ్నించేరు అయ్యగారు.

"పిల్లల గలోడ్నిసార్, మరో ఆధారం లేనోడ్ని. తమరు దయచూపాల." చేతులెత్తి నమస్కరిస్తూ భద్రయ్య.

"...ఇంతకుముందు ఒకసారి ఇలాంటి పరిస్థితే వస్తే, ఆదుకున్నానా? లేదా?" అడిగేరు అయ్యగారు.

అవును అపుడూ యిలాగే ప్రభుత్వం వారు ఉత్తర్వులిస్తే ఈ అయ్యగార్ని శరణు వేడుకున్నాడు భద్రయ్య

"... చిత్తం ఆదుకున్రు. తమరాదుకోబట్టే నీనూ, నా పిల్లా జెల్లా నిలబడ్డాం, లేపోతే, ఆనాడే మా బతుకు బజారయిపోయున్ను..." వొప్పుకున్నాడు భద్రయ్య.

"...అప్పుడు సిట్యుయేషన్ వేరయ్యా, ఆఫీసులో సీనియర్ సూపరింటెండెంట్‌ని గనక, మున్సిపల్ కమీషనర్ గారూ నా మాట విన్నారు. గానీ, ఇపుడు నా చేతిలా లేదు. కమీషనర్ గారి చేతిలా లేదు. మీరు ఓట్లేసి గెలిపించిన కవున్సిలర్లూ, ఛేర్మేన్‌ల చేతిలో వ్యవహారం. మా చేతిలో లేదు..." అని చేతిలో పేపర్ కుర్చీప్రక్కన పడేసి, చేతులు దులిపేసారు అయ్యగారు.

భద్రయ్య ఓటేసిన తన చేతుల్ని చూసుకున్నాడు. అయ్యగారు వాలుకుర్చీలోంచి లేచి పచార్లు చేయసాగేరు.

⁕ ⁕ ⁕

ఏదో గుర్తొచ్చిన వాడిలా, గభాల్న మంచమ్మీద నుంచి నాయుడుగారు లేచి...

"...భద్రయ్యోరే, వొక పన్చెయ్యిరా. మా బావమర్ది పట్నంలో రియల్ ఎస్టేట్ పెట్టాడు. పట్నంకి ఆనించిన పంటభూముల్ని కొనేసి ఇళ్ళ ప్లాట్ లేస్తండు. కోలనీ గడతండు. అతగానికి నైట్ వాచ్‌మేన్ కావాలన్నాడు. నువ్వు అతగానికాడ వాచ్‌మేన్‌గా చేరిపో. రాత్రి అతగాని స్టోర్‌కాడ కాపలావుంటావు. పగలు, మళ్ళీ అతగాని బిల్డింగ్ వర్కుకే లేబరుగా

ఎళ్తావు! రెండు పన్లుకీ రెండు జీతాలొస్తాయి. నీ అయ్యకి వొయిద్యానికీ యిబ్బందుండదు...” అని దారి చూపేరు భద్రయ్యకి.

అలా, భద్రయ్య జాతర్లపల్లి వొదిలేసి, పట్నమొచ్చేడు. రెండు పనులు చేసి, రెండు జీతాలు తీసుకునేవాడు. రెండు జీతాలలో ఎక్కువ భాగాన్ని ఆసుపత్రీ, మందుల షాపూ ఆర్పేసేవి.

“ఈ వొయసుల మరి ఇరిగిన ఎముకతకదు. వొయిద్య మొద్దుర్నాయినా డబ్బు దండగ. నీ రెక్కల కష్టాన్ని ... ఆళ్ళకి పొయ్యిడమెందుకు? నాకిన్ని గెంజినీళ్ళు పొయ్యి, చాల్తు! నీ తలమీద యిన్ని అక్షింతలేసీదాక ఈ మంచమ్మీద బతికేస్తాను. నాలుగు డబ్బులు మిగలేసి, ముందు ఆ శుభకార్యం జరిపించుకో...” అనేవాడు తండ్రి. పట్నం వచ్చి, రెండేళ్ళయింది. మూడో ఏటనించీ, ఇదే పాట తండ్రి నోట!

ఆ పాటకి తోడు, మరోప్రక్క ఆదిలక్ష్మి వంత అందుకుంది. కొత్తపేట తాపీపని జట్టుతో వచ్చేది ఆదిలక్ష్మి. బిల్డింగ్ వర్క్‌లో భద్రయ్య చాలాసార్లు ఆదిలక్ష్మితో కలిసి పనిచేశాడు, మాటలు కలిపేడు. మాటకారి ఆదిలక్ష్మి మనసు కలిపింది. ఈ ఇద్దర్నీ కళ్ళతో కనిపెట్టిన కొత్తపేట తాపీ మేస్త్రీ రాజప్పడు వీరిద్దరి పెద్దల్ని కలిసి ... పెళ్ళి ఏర్పాట్లు చూడమన్నాడు.

పెళ్ళి అయ్యాక భద్రయ్య, ఆదిలక్ష్మీ ఇద్దరూ తాపీమేస్త్రీ రాజప్పడి జట్టులో పనికి కుదిరేరు. “రాత్రుళ్ళు వాచ్‌మేన్ నౌకరీ మరి వల్లకాదు” అనేశాడు భద్రయ్య, నాయుడుగారి బామ్మర్దితో. భార్యభర్తలిద్దరూ కూలిజేసి, కుటుంబాన్ని పోషించుకు వస్తున్నారు.

మరో ఏడాదికి, తాపీమేస్త్రీ రాజప్పడు బ్యాంక్ వారి బిల్డింగులు కట్టడానికి ఒప్పుకున్నాడు. భద్రయ్యకు ఓ మేనేజర్‌గారితో చనువేర్పడింది. రోజూ నమస్కారాలు పెడుతూ, ఆ మేనేజర్‌గారి ఇంటిపని చేయటమే గాక, సాయంత్రం అయ్యాక, ఆ బాబుగారికి కావలసిన బీరుబాటిళ్ళూ, మిక్చర్ పొట్లాలూ తెచ్చేవాడు. భద్రయ్యచేత, ఈ సేవలన్నీ భద్రంగా చేయించుకున్న ఆ మేనేజర్‌గారు భద్రయ్యని బ్యాంకుకి రమ్మన్నారు. ఓ రోజు భద్రయ్య వెళ్ళాడు. మేనేజర్‌గారు ఏవేవో ఫారాలు చూపించి, సంతకాలు పెట్టమంటే భద్రయ్య భద్రంగా సంతకాలు పెట్టాడు.

సంతకాలు చేసిన, ఆరునెలలకు ఆ మేనేజర్‌గారి బిల్డింగ్ నిర్మాణం పూర్తయ్యింది. గృహప్రవేశ ఉత్సవంనాడు, ఆ మేనేజర్‌గారు భద్రయ్యను పిల్చి –

“ఈ అయ్యగారికి దండంపెట్టు...” అన్నాడు.

భద్రయ్య దండం పెట్టాడు. ఆనాడు, అలా మొదటిసారిగా దండాలందుకున్న ఆ అయ్యగారే ఈ అయ్యగారు.

ఈ అయ్యగారు అప్పుడు జిల్లా గ్రామీణాభివృద్ధి కార్యాలయం (డి.ఆర్.డి.ఎ.)లో వుండేవారు. దండాలందుకున్న తర్వాత, మరికొన్నింటిని అందుకొని సబ్సిడీ యిచ్చేరు. సబ్సిడీ పోను, మిగిలిన ధరకు బ్యాంక్ మేనేజర్‌గారు ఋణం యిచ్చేరు. పాత బస్టాండులో, బడ్డీకొట్టు పెట్టాడు భద్రయ్య. కూలిపని మానేశాడు.

"... దండాలు దండుగయిపోలేదురో! మేనేజర్ బాబు ఉపకారం చేశాడురో..." అన్నాడు రాజప్పడు మేస్త్రీ బడ్డీకొట్టులో కూర్చున్న భద్రయ్యతో.

"బేంకీ మేనేజరుకేటిబోయింది? ఊరుసొమ్ము రామభజన. డి.ఆర్.డి.ఏ.వోరి సబ్సిడీ, గవరమెంటు సొమ్మూ పేరు మాత్రం బ్యాంకుది..." అన్నాడు ఆశిరయ్య. ఆశిరయ్యకి, ఆ మేనేజర్ గారంటే పడదు.

"...ఊరుసొమ్మో, ఆ బాబు సొమ్మో? ఎవులిదో? నాకేల? నాకు ఉపకారం చేసాడా? లేదా?" అని, మరోసారి మొక్కుకున్నాడు భద్రయ్య చేతులెత్తి, అక్కడలేని మేనేజర్‌గారికి!

నవ్వుతూ, వెళిపోయేరు రాజప్పడు మేస్త్రీ, ఆశిరయ్యలు.

❊ ❊ ❊

వాలు కుర్చీలోంచి లేచి, వరండాలో పచార్లు చేస్తున్న అయ్యగారి వెనకాలే నడుస్తూ భద్రయ్య –

"... ఆనాడు మీరూ, ఆ మేనేజర్ బాబూ ... బడ్డీకొట్టు పెట్టించీ, నా బతుకు మార్సినారు. బస్టాండు జాగాల బడ్డీకొట్టు... మంచి బేరాలు జరిగేయి. నాలుక్కాసులు కళ్ళజూసేం. పిల్లలు కలిగేరు. ఆళ్ళకి కాన్వెంట్ సదువులు సెప్పిస్తన్నాం. ఇల్లు తనఖాకి దొరికితే తీసుకున్నాం. తమ దయవల్ల ... బతుకు కుదుటపడింది..." ఇంకా ఏమేమో చెప్పబోతున్నాడు భద్రయ్య.

"... మరి, కుదరదయ్యా, నన్ను విసిగించకు, వెళ్లు" అనేసారు అయ్యగారు, పచార్లు ఆపేసి విసుగ్గా!

శ్లోకాలను మధ్యలోనే ఆపమని దేవుని విగ్రహం ఆదేశిస్తే బిక్కమొహం వేసిన పూజారిలా మాటలు ఆపేసి, చేతులు జోడించి నిల్చుండిపోయేడు భద్రయ్య.

భద్రయ్యకు, ఏం చేయాలో పాలుబోవటం లేదు. గత పది పన్నెండేళ్ళుగా నమ్ముకున్న బడ్డీకొట్టు. బ్రతుక్కి హామీగానే గాక, మిగులు సంపాదనతో పప్పు రుబ్బే మిషనూ కొనుక్కొని, దాని ద్వారా కొంత సంపాదన చేస్తున్న తరుణంలో ఈ ఆపదొచ్చింది!

"అప్పోజిషన్ వాళ్ళు – గవర్నమెంట్‌లోకి వచ్చేరు. వాళ్ళకి అనుకూలమైనవన్నీ చేస్తారు. పాత పద్ధతులు మార్చేస్తారు. తప్పదు. నీకే కాదు, అందరికీ ఇది తప్పదు. పొలిటికల్ డెసిషన్... అయిపోయింది..." అన్నారు అయ్యగారు.

భద్రయ్యకు, ఇదే అర్థంకాదు. ఈ పొలిటికల్ డెసిషన్సే ఎవరు, ఎందుకు చేస్తారో తెలీదు. రాజకీయమంటే ఓటు వెయ్యడం వొక్కటే అనుకుంటాడు భద్రయ్య. భద్రయ్య రాజకీయాల గురించి, ఆలోచించటం ఇది రెండోసారి!

మొదటిసారి ఎనిమిదేళ్ళ కిందట, ఇలాగే రాజకీయ మార్పులు జరిగాయి. మారిన రాజకీయ వాతావరణంలో బస్‌రూట్ల జాతీయం జరిగింది. ప్రైవేట్ బస్‌ల రద్దు జరిగింది. కొత్తగా బస్ కాంప్లెక్స్ పట్నంకి తూర్పువైపు పెరుగుతోన్న రియల్ ఎస్టేట్ ఏరియావైపు నిర్మాణం జరిగింది.

పాత బస్‌స్టాండ్‌కి బస్సులు రావడం మానుకున్నాయి. బస్సులు రాకపోవటంతో బడ్డీకొట్ల వ్యాపారాలు పడిపోయేయి. కొన్ని బడ్డీకొట్లు కొత్తగా కట్టిన కాంప్లెక్సుకి మారేయి. గాని భద్రయ్య మాత్రం మారలేకపోయేడు.

"...ఇదంతా రాజకీయం! అంతేనిరా భద్రయ్య. అంతే! బయటికి మాత్రం ఇది చెప్పరు. పట్నానికీ, పాత బస్టాండుకీ మధ్య దూరం ఎక్కువయిపోయిందని, కాంప్లెక్స్ మార్చేరట! ఇన్నేళ్ళబట్టీలేని దూరమిపుడొచ్చిందా? అదంతా స్టంటు! కొత్త కాంప్లెక్సు ఏరియాల ఆళ్ళ పార్టీ మద్దతుదార్లున్నారు. ఆళ్ళ యాపారాలున్నాయి. ఆళ్ళ కోసమే ఈ రాజకీయం! కాకపోతే, కాంప్లెక్స్ ఎదురుగా మీల్సు హోటేలు ఎవుల్ది? కడ్తోన్న ఆ సిన్మాహాలు ఎవుల్ది? అక్కడి రియలెస్టేటు భూములెవులివి? గెల్సిన పార్టీవోళ్ళివి. అందుకే, ఈ మార్పులు జరిగేయి..." అని చెప్పాడు బడ్డీకొట్ల యజమానుల సంఘం నాయకుడు బలరాం.

అదిగో, అప్పుడు మొదటిసారిగా రాజకీయాల గురించి ఆలోచించేడు. "రాజకీయాలకీ మన బతుకులకీ లంకె వుంటాదన్నమాట ఎక్కడో వొక్కాడ!" అని అనుకున్నాడు భద్రయ్య. కాని ఏం చేయగలడు?

పిల్లి పిల్లల్ని తిప్పినట్లు సంసారాన్ని పల్లె నుంచి పట్నానికి, పట్నంలో పాతబస్టాండ్‌కీ మార్చేను. మళ్ళీ ఇపుడు కొత్త కాంప్లెక్స్‌కి మరి తిప్పలేను. ఇక్కడే వుండిపోతాను. ఎంతో కొంత బేరం... అయినంత అవనీ, అని నిర్ణయించి, అపుడు పాతబస్టాండ్ దగ్గరే వుండిపోయేడు భద్రయ్య.

సగానికి సగం బేరాలు తగ్గిపోయేయి. ఇంతకుముందు కూడబెట్టిన డబ్బు ఇపుడు ఖర్చయిపోతోంది. తండ్రి జబ్బుకి వైద్యం చావుకీ, బతుక్కీ మధ్య డబ్బులచాప పరుస్తోంది. పిల్లలు ఎదిగి ఖర్చులు ఎదిగేయి. ఇంట్లో ఇబ్బందులు ఎదిగేయి. ఆఖరికి ఆదిలక్ష్మి ... అతుకుల చీరలు కట్టాల్సి వచ్చేది. అయినా, అలా ఉగ్గబట్టి వుండిపోయేడు భద్రయ్య ... అయిదేళ్ళు!

అదృష్టవశాత్తు పాతబస్టాండ్‌కి దగ్గరగా ఎవరో కాన్వెంట్ పెట్టారు. ఆ తర్వాత

పట్నం పెరిగిందని టూ టవున్ పోలీసు స్టేషన్ వచ్చింది ఆ ఏరియాకి. వీటి పక్కనే, 'అగ్నిమాపక దళం' స్టేషన్ వచ్చి నిల్చుంది. హమ్మయ్యా...! జనం మళ్ళీ అలికిడవుతున్నారు. ఆర్టీసీ, వారి పుణ్యాన గ్రామణి బస్సులు ఇక్కడే ఆపుతున్నారు. భద్రయ్య బడ్డీకొట్టుకి బేరాలు ఆరోహణా క్రమంలోకొచ్చేయి. ఈ రెండు, మూడేళ్ళూ ... బాగా నెట్టుకొచ్చేడు. మళ్ళీ ఇపుడొచ్చింది ఉపద్రవం.

"... అప్పుడు మా చేతిలోని వ్యవహారం. మీకు మేలు చేశాం. ఇపుడు చెయ్యలేం. మాచేతిలో ఏం లేదు. కుదర్దు. నువ్వింక వెళ్ళు..." అనేసి, ఆఖరుసారిగా చెప్పేసి అయ్యగారు ఇంట్లోకి వెళిపోయేరు.

భద్రయ్య జోడించిన చేతుల్ని దించి, దిగాలుగా నిల్చున్నాడు. 'గుర్ గుర్ గుర్ర్' మంటూ, వెళ్ళు వెళ్ళు, వెళ్ళెళ్ళు ... అంది జాకీ!

భద్రయ్య కాళ్ళీడ్చుకుంటూ, సైకిల్ ఎక్కేడు. బడ్డీకొట్టు దగ్గరకొచ్చేడు. అప్పటికి ఎండ ప్రతాపాన్ని చూపిస్తోంది. మున్సిపాల్టీ అధికార్లు, పోలీసులూ వారి వారి ప్రతాపాన్ని చూపిస్తున్నారు. బడ్డీకొట్టులకి మోకుతాళ్ళు గట్టి కళాసీల చేత బడ్డీలను అక్కడ్నించి తరలించుతున్నారు. అడ్డొచ్చేవారికి లాఠీల్తో తగిలిస్తున్నారు! చుప్పులూ, జంతికలూ, ఉడకబెట్టిన దుంపలూ జంగిడిలో పెట్టి అమ్ముకునే ముసలమ్మ కాకుల్ని తిడుతున్నట్లు పోలీసుల్ని తిడుతూ జంగిడీ ఎత్తుకుని అక్కడ్నించి కదిలింది. భద్రయ్య బడ్డీకొట్టుకి మోకులు గట్టేరు కళాసీలు! బతికుండగానే పాడెగట్టీ, ఎక్కించి, స్మశానంకి మోసినట్టు అయ్యింది భద్రయ్యకి. అడ్డుకోవడానికి పరుగెత్తబోతే, ఆపేసి, అక్కడి నుంచి దూరంగా తీసుకుపోయేడు బడ్డీకొట్ల సంఘం నాయకుడు బలరాం! దూరంగా తీసుకుపోయేక, అక్కడవొక, సిమెంట్ బల్లమీద కూర్చోబెట్టి –

"...వొరే భద్రయ్యా, ముడ్డి మీద తంతే, మూతిపళ్ళు ఎందుకు రాల్తాయి? అనడగేవోళ్ళు. దెబ్బ తగిలిన సోటే ... వెదికీ వోళ్ళు గాని, యిపుడలక్కాదు. దెబ్బ ఎవుళు కొట్టేరో, ఎక్కడ కొట్టేరో తెల్దు. మూతిపళ్ళూ రాల్తాయి. మూసుకుపోనూపోతాయి బతుకు దారులు!" చెప్తున్నాడు బలరాం.

వేదాంతం మాట్లాడ్తున్నాడు రా...వేదాంతం! పట్నం సెంటర్‌ల బడ్డీ వున్నోడు. బడ్డీకొట్లుకి పెద్దరికం వున్నోడు... అన్నీ అమిరినోడు, ఆపదెరగనోడు ఏదాంతం గాక మరేటి మాట్లాడతాడు? అని మనసులో గుణుసుకుంటున్నాడు భద్రయ్య. బలరాం, ఇదేమీ గమనించకుండా, అదే ధ్యాసలో –

"...మన్లాటి చిన్న చిన్న బతుకులన్నిటికీ ముప్పు వొస్తంది. పెద్ద పెద్ద చేపలు కాదు కాదు, తిమింగళాలు వొస్తన్నాయి. చిన్న చేపలిక బతకవు..." అన్నాడు బలరాం.

భద్రయ్యకు ఏమీ అర్థం కాలేదు. తమలాంటి పేదలకి యివి రోజులు కావు అంటున్నాడని మాత్రం అర్థమైంది భద్రయ్యకు. అదే ఎందుకిలా రోజులు మారాయి? ఆ ప్రశ్నకే జవాబు లేదు. పల్లెటూర్లో తన తాతల్నాటి భూమి తన తండ్రి కాలానికి చెల్లిపోయింది. తన కాలానికి వున్న ఇల్లూ చెల్లగొట్టి, ఊరొదిలి వచ్చేడమైంది. భూమి నుంచి, ఊరు నుంచి చివరికి ఈనాడు ఉపాధి నుంచి... నెట్టేస్తున్న అదృశ్య శక్తులు... భద్రయ్యకు రేఖామాత్రంగానైనా కన్పించలేదు.

అంతలో ఏదో గుర్తొచ్చినట్లు, అప్పటిదాకా తాను చెప్పిన విషయాలకి భవిష్యత్ సాక్ష్యంగా రంగురంగుల కరపత్రం వొకటి జేబులోంచి తీసి చూపేడు బలరాం!

“అతి త్వరలో మీ కోసం...! భవానంద కమర్షియల్ కాంప్లెక్స్! ఉప్పు నుంచి, ఉప్మాలో వేసే యాలకులు దాకా, వంట దినుసులు, వాడుక సరుకులు, మీ ఇంటికవసరమైన అన్ని వస్తువుల కోసం ఇక మీరు బజారు వీధులన్నీ సంచీలు పట్టుకు తిరగక్కరలేదు. భవానంద కమర్షియల్ కాంప్లెక్స్ వస్తుంది మీ కోసం. హోల్‌సేల్ ధరలకు, అతి చక్కని ప్యాకేజ్‌లతో మీకు ఇవ్వవలసిన అన్ని సరుకులు ఒక్కచోటనే అందిస్తుంది.”

భద్రయ్య అక్షరం అక్షరం చదివేడు. అప్పుడు బలరాం మాటలు మళ్ళీ గుర్తొచ్చేయి. చిన్న చేపలు ఇక బతకవు అంటే ఇదన్నమాట! ఇందుకన్నమాట!

“...కిళ్లీ, బీడీ, సిగరెట్‌లకి కూడా అక్కడే ఓపెన్ స్టాల్స్ పెడ్తాడట. అన్నీ, అన్నీ అమ్మిస్తాడట అక్కడ” చెప్పాడు బలరాం.

భద్రయ్యకు, భవానంద కాంప్లెక్స్ తయారైపోయి, తమకి పోటీగా నిలబడినట్లే అన్పించింది.

“...అయితే, ఆ షాపింగ్ కాంప్లెక్స్ పెడితే మన బడ్డీలకి ఈగలు గూడా రావన్నమాట?” అనడిగేడు బలరాంని.

“ఈగలే వొస్తాయి. జనాలు రారు. బేరాలుండవు” చెప్పాడు బలరాం.

“రెడీమేడ్ డ్రెస్సుల్తోటి, రకరకాల కంపెనీల బట్టల్ని హోల్‌సేల్ ధరలకి అమ్ముతానని అద్దాల మేడగట్టి, ఏసీ బెట్టి ‘చందనా’ వోడు ... పట్నంలోని చిన్న చిన్న బట్టల దుకాణాల మీదకి యీగల్ని తోలీలేదా? అలగన్నమాట...” అని మరింత వివరించేడు బలరాం!

భద్రయ్యకి అప్పటిదాకా బడ్డీకొట్టు బ్రతుకు మీద మినుకు మినుకుమనే ఆశ వుండేది. బలరాం మాటల్తో ... అదీ ఆరిపోయి, నిరాశగా కూర్చున్న భద్రయ్య రంగుల పత్రాన్ని చూస్తూ, అనుమానంతో బలరాంని –

“...ఈ భవానంద కాంప్లెక్సు ... ఎక్కడ పెడతాడు?” అడిగాడు.

“...పాత బస్టాండ్ ఏరియాలోనే...”

"మరీ, అది మున్సిపాల్టీ స్థలం గదా? మున్సిపాల్టీ వోళ్ళు మన బడ్డీల్నే లేపీమన్నారు గదా, కాంప్లెక్సు కెలగొప్పుకుంటారు?" అని ఆశతో, వొక అనుమాన బాణాన్ని వొదిలేడు. బలరాం తత్త్వవేత్తలా నవ్వి భద్రయ్యను లేపి

"అదా నీ అనుమానం? అయితే, ఇలారా నాతో..." అని తిన్నగా మున్సిపల్ కార్యాలయానికి తీసుకెళ్ళాడు!

మున్సిపల్ కార్యాలయం ప్రహరీగోడ రకరకాల రాజకీయ పార్టీల నినాదాలనూ, గుర్తులనూ మోస్తోంది. ప్రహరీ దాటేక, ముందరి గ్రౌండ్‌లో పాడుబడిన ఒక రోడ్డురోలర్ ... రామపాదం కోసం ఎదురుచూస్తోంది. ముఖద్వారం ముందర మూడు అశోకాచెట్లు మునీశ్వరుల (ఆఫీసర్‌ల) శాపానికి (ఆగ్రహానికి) గురైన మూఢమతుల్లా (ఉద్యోగుల్లా) దిగాలుగా నిల్చున్నాయి. ముఖద్వారం గోడకి ఎడమవైపు "అక్షర క్రాంతి నినాదాలు", కుడివైపు "ప్రగతికి పంచసూత్రాలు" రంగురంగుల్లో కలెక్టర్‌గారి మేడమీద బల్బుల్లా మెరుస్తున్నాయి. అనేక గదులూ, అంతస్తుల్తో అదో మాంత్రికుని గుహలా అన్పించింది భద్రయ్యకు.

లోపల, మున్సిపల్ ఛైర్మన్‌గారి అధ్యక్షతన సమావేశం జరుగుతోంది. అక్కడకు తీసుకెళ్ళాడు బలరాం.

"రోడ్లు బాగుచేయించాలి. బజారు పరిశుభ్రం చేయాలి. వీధులు యిరుగ్గా వున్నాయి. విశాలం జేయాలి. వీధుల్లో కరెంటు దీపాలు పెట్టించాలి. స్కూళ్ళన్నిటికీ వాటర్‌కోసం బోర్‌లు కొట్టాలి."

ఇలా, ఏవేవో చేయాలి, చేయాలి అని చేతులెత్తి, డిమాండు చేస్తున్నారు ప్రతిపక్షంలో కూర్చున్నవారు. "అవన్నీ చేస్తాం" అని చెప్పి, అధికారాన్ని అనుభవించీ ఏవీ చెయ్యకుండా హాత్ యిచ్చినందుకే ఇపుడు ప్రతిపక్షంలో కూర్చొన్నారు వాళ్ళు!

"చేస్తాం, అన్నీ చేస్తాం. మేము చెప్పింది చేసేవాళ్ళము. చేస్తామని ప్రజలు నమ్మేరుగనకే అధికారమిచ్చేరు..." అధికార పక్షంవాళ్ళు జవాబిచ్చేరు ధీమాగా!

"...నమ్మక ద్రోహం చేస్తే, ఆ ప్రజలే తమ అడ్రస్‌లు మార్చేస్తారు గుర్తుంచుకోండి..." అని హెచ్చరించారు, ఇండిపెండెంట్లు, ఆ వరుసలో కూర్చున్న కమ్యూనిస్టు వార్డు మెంబర్లు! వీళ్ళని అధికారంలో వున్న ఏ పార్టీవారు కూడా పరిగణలోనికి తీసుకోరు కీలక సమయాల్లో! వీళ్ళు గూడా పరిగణన కోసం తాపత్రయ పడిపోరు. పూజారిగా వున్నాం గనుక, గంట వాయించక తప్పదన్నట్లుగా అపుడపుడలా హెచ్చరికలు చేస్తుంటారు. అంతకు మించి, అధికార రథంకి ఆటంకం కలిగించరు.

మున్సిపల్ ఛైర్మన్‌గారు అందరివైపూ చూసేరు. అందరూ మౌనం వహించేరు. అప్పుడు ఛైర్మన్ గారు –

“సభ్యులు సూచించిన అన్ని ప్రజాహిత కార్యక్రమాలూ వరుస క్రమంలో చేపడతాం. తప్పకుండా పట్నాన్ని అన్ని రంగాల్లో అభివృద్ధి చేస్తాం. అయితే అందరూ గుర్తించాల్సింది మన నిధుల పరిస్థితి! నిధులుంటే కదా... ఏదయినా అభివృద్ధి చేయగలం...” అని చెప్పి ఆగేరు.

అధికారపక్ష సభ్యులు నిధుల కోసం తమని చందా ఇమ్మంటాడేమో ఛైర్మన్ ముండాకొడుకు అన్న శంకతో, మొహాలు ప్రక్కకి తిప్పేసారు. ప్రతిపక్షం వాళ్ళు పన్నులు పెంచొచ్చు, పెట్టుబడులు తేవచ్చు. అప్పులు రాబట్టవచ్చు ... ఎన్నోవచ్చులను వెలిబుచ్చేరు. ఇండిపెండెంట్లు, కమ్యూనిస్టులు “చ్చో చ్చో చ్చో”లు వెలిబుచ్చారు. అన్నీ చచ్చు సలహాలే అన్నట్టుగా, దవడ కండరాల్ని కదిపి దంతాల్లో ఇరుక్కున్న ఆహార పదార్థాన్ని తీరిగ్గా నముల్తూ అందరివైపూ ఓసారి చూసి ఛైర్మన్‌గారు –

“...ఇప్పుడు పాలిచ్చే (పాలు యిచ్చేవారు కాదు, పరిపాలించేవారు) వారికందరికీ ... ఎదురయ్యే సమస్యే యిది. అభివృద్ధి పన్లు చెయ్యాలంటే నిధులు కావాలి. నిధులు కావాలంటే – పన్నులు వెయ్యాలి. ఇక్కడే అసలు ప్రమాదం వుంది. ఇప్పటి రాజకీయవేత్తలు దీన్ని గమనించకపోతే – ఎన్నికల్లో ఓట్లపెట్టె మన తలరాతల్ని తారుమారు చేస్తుంది. (ప్రతిపక్షంలో కూర్చున్నవారు ... భుజాలు తడుముకున్నారు, అధికారపక్షంలో కూర్చున్నవారు బల్లలు చరిచేరు.)

పన్నులు వేయకుండా, వచ్చే ఆదాయం కోసం రాజకీయవేత్తలు ఆలోచించాలి. పన్నులు వెయ్యాల్సివచ్చినా కనబడకుండా వెయ్యాల! ప్రజలకి తెలియకుండా వుండాల” అని ఆగేరు ఓ క్షణం.

ఆ క్షణకాలం వృథా పోనీయకుండా ఇండిపెండెంట్లు వరసలోంచి ఒకరు –

“ఏనుగుల్ని సబ్సిడీ మీద సప్లయిచేసి, దాణాల ధరలు తారాజువ్వల్ని జేసియ్యాలా!” అన్నాడు అది హేళనో, అపహాస్యమో, సూచనో తెలీని రీతిలో.

ఛైర్మన్‌గారు మళ్ళీ ప్రారంభించేరు –

“పన్నులు వేయకుండా, అభివృద్ధి పన్లు చెయ్యాల! అందుకు నిధులు వొచ్చే దార్లు వెదకాల. ఇపుడు, గౌరవ సభ్యులు కోరిన అభివృద్ధి చెయ్యాలంటే నిధుల కోసం అన్వేషించాల! ఈ సందర్భంగానే, మీకు వొక విషయం చెప్పదలచాను.

పాతబస్టాండ్ స్థలం ... పనికిరాకుండా వుండిపోయింది. చిల్లర దుకాణాలూ, బడ్డీకొట్లూ, పల్లీలమ్మే బళ్ళూ ... పెట్టేసి నానా గలీజు చేశారు. చూడ్డానికి అసహ్యంగా వుంటోంది. పోనీ, ఆదాయమంటే మున్సిపాలిటీకి పైసా రావటం లేదు. ఒకప్రక్క కాన్వెంటు, పోలీస్ స్టేషన్, మరోప్రక్క ఫైర్ స్టేషనూ వున్నాయా, వాటిమధ్య ఈ బస్టాండు బజారు ... దరిద్రంగా వుంది.”

"అవునవును అక్కడ ప్రకాశంగారి విగ్రహముండేది. దాన్ని కప్పేసి బడ్డీ కొట్లొచ్చేసాయి. అక్కడ పార్కు గడితే... పట్నానికి మంచి "శోభ" తెస్తుంది..." అన్నారు కళాభిమాని కవున్సిలీరు.

"ఆ స్థలంలో గ్రంథాలయం నిర్మించితే ... ప్రజలకు ఎంతో ఉపకరిస్తుంది..." గ్రంథాలయాభిమాని విన్నపం.

"...అవన్నీ చేయడానికి నిధులేవి? కొత్త ఆలోచనలు వద్దు. ముందు ఉన్నదాన్ని చక్కదిద్దాల! అసలు ఆ స్థలాన్ని అమ్మేసి, ఆ ప్రాంతంలో రోడ్లకి, వీధిలైట్లకి, నీటి వనరులకి ఖర్చుచేస్తే చాలా మంచిది" అన్నారొక ప్రతిపక్ష సభ్యుడు.

అప్పుడు ఛైర్మన్‌గారు, ఆ సభ్యునివైపు స్నేహపూర్వకంగా చూస్తూ –

"... గౌరవ సభ్యుని సూచన చాలా బాగుంది..." అంటూ, ఇంకా మాట్లాడబోయేరు. ఆకొసనుంచి, కమ్యూనిస్టు కవున్సిలరు అడ్డుతగిలేరు –

"...పార్కు స్థలాలు, బజార్లు, బంజర్లూ వొకొక్కటీ అమ్ముకుంటూ పోయి మరి దేన్ని అభివృద్ధి చేస్తారు? దేశాన్ని అమ్మేసి ... మరి మీరింకెవర్ని అభివృద్ధి చేస్తారు? ఎవర్ని..." ఆవేశంతో, ప్రశ్నించేరు.

ఛైర్మన్‌గారు, చేయెత్తి శాంతించమని కోరుతూ –

"...దేన్ని అమ్మినా ప్రజలకోసమే తప్ప, మనకోసం కాదు... అయితే మీరు భయపడ్డట్టు మేము అమ్మకం పెట్టలేదు. పాతబస్టాండ్ ఏరియాలోని మున్సిపాల్టీ స్థలాన్ని, వందయేళ్ళు లీజుకు ఇద్దామనుకుంటున్నాం. అలా లీజుకిచ్చినందుకు, వారు ... మనం కోరిన విధంగా పాతబస్టాండ్‌లో గల ప్రకాశం విగ్రహానికి చుట్టూ పది సెంట్ల స్థలంలో పార్కు కడతారు. బస్టాండ్‌కి ఆనించిన రోడ్డుని కాకివీధి కొసదాక పోస్తారు. వీధిలైట్లు పెడతారు. నాలుగుచోట్ల నాలుగు బోర్ పంపులు పెడతారు. ఈ పన్లు చెయ్యడంగాక, నెలనెలా మున్సిపాల్టీకి అద్దె చెల్లిస్తారు. సభ్యులు అంగీకరిస్తే అందుకు సంబంధించిన తీర్మానం జేసి, లీజుని ఆమోదించండి..." అని విజ్ఞప్తి చేశారు.

సభ గుస గుస, గుర గుర, మర్మరల్తో కొంతసేపు గజిబిజి అయ్యింది. అంతదాకా విన్న భద్రయ్య ... అక్కడ నిల్చోలేకపోయాడు. భద్రయ్యని అక్కడనించి తీసుకొచ్చాడు బలరాం. మున్సిపల్ ఆఫీసు వరండాలోకొచ్చి, నిస్సత్తువుగా అక్కడ బెంచీల మీద కూర్చున్నారిద్దరూ. అలా కొంతసేపు ఎవరి ఆలోచనలో వాళ్ళు వుండిపోయారు.

సభ ముగిసినట్టుంది. ఒకొక్కరే నాయకులు బయటకు వచ్చి వారి, వారి వాహనాలమీద ... ఆశీనులై వెళిపోతున్నారు. ఆఖర్నవొకాయన వొచ్చేడు. దగ్గరగా వచ్చేక, చూసి పోల్చుకున్నాడు భద్రయ్య ఆయన్ని. 'హరిశ్చంద్రుడు' నాటకంలో విశ్వామిత్రుని

శిష్యబృందంలో వొక శిష్యునిగా వేషం వేసినపుడు చూసిన వాళ్ళం, అతడే హరిశ్చంద్రుడు వేషం వేస్తే చూసిన వెంటనే పోల్చలేం. తటపటాయిస్తాం. భద్రయ్య ఆయన్ని చూస్తూ తటపటాయిస్తుంటే –

"...అతనే, ఛైర్మన్ మున్సిపల్ ఛైర్మన్..." చెప్పాడు బలరాం ... గుస గుసగా భద్రయ్యకు.

అప్పుడు గుర్తొచ్చి పోల్చుకున్నాడు భద్రయ్య. ఆనందం విరిసింది మొహంలో సంతోషంతో బలరాంని చూస్తూ–

"మా జాతర్లపల్లి నాయుడుగారి బామ్మర్ది. ఈ బాబుకాడే ... నేను తొలీత నైటువాచ్‌మేన్ని" అని గబ, గబా చెప్పి ఆ బాబుగార్ని పలకరించడానికి పరుగెత్తాడు. అప్పటికే ఆ బాబుని మోసుకుంటూ, కారు కదిలి పోయింది. భద్రయ్య మీదకు ధూళినీ, పొగనీ ఎగరేసింది.

బలరాం మెల్లగా నడుచుకుంటూ భద్రయ్యను చేరేడు, భద్రయ్య ... కళ్ళు నులుముకుంటున్నాడు, ధూళి రేణువుల వలన. బలరాం ఇళ్ళకు వెలిపోదాం అన్నాడు. భద్రయ్యకు ఏంచేయడమో తోచలేదు. బలరాం ఏదేనా దారి చూపుతాడనుకుంటే – విషయం విప్పి చూపించేడు గానీ దానికి యిరుగుడు దారి చూపలేదు. మరి అతగానికీ తెలీదేమో? సేల్స్‌టేక్సోలూ, సివిల్ సప్లయోల్లూ, మున్సిపల్ ఆఫీసోల్లూ – ఏమేనా అల్లరిచేస్తే ఆదుకోడానికి సంగం పెట్టాడు బలరాం గాని, ఇలాంటి ఆపదలకి ఏటిజెయ్యాలో అతని వశంకాదు. మౌనంగా, ఎవరిళ్ళకు వారు దారి మరలబోతూ –

"...ఇతగాను రాజకీయాల్లోకి ఎపుడు దిగేడు? రియల్ ఎస్టేట్లూ, కాంట్రాట్లూ, వ్యాపారాలు జేసీవోడు. ఇందలెపుడు దిగేడు?" తనలో తాను ప్రశ్నించుకున్నట్లుగా ప్రశ్నించేడు భద్రయ్య.

"...రాజకీయమూ, వ్యాపారమూ రెండూ నడుపుతండు. ఇపుడు పట్నంల పెద్దచెయ్యి యితగాన్దే. వ్యాపారం కోసం రాజకీయాలూ, రాజకీయాలకి మదుపులకోసం వ్యాపారాలూ చేసే రోజులివి..." అన్నాడు బలరాం!

భద్రయ్య జవాబుని ఆశించి వేయలేదు ప్రశ్నని. అందుకనే వినలేదు బలరాం మాటల్ని. పరాకుగానే, వొస్తానంటూ, ఇంటిదారి పట్టేడు భద్రయ్య.

భద్రయ్య ఇంట్లో అడుగు పెట్టగానే, భార్య ఆదిలక్ష్మి భద్రయ్యను ఆతృతగా –

"...ఏటయ్యింది యెల్లినపని?" అని అడిగింది.

భద్రయ్యకు ఏం జవాబు చెప్పాలో తోచలేదు. లోపల ఏవేవో సమాధానాలున్నాయి. ఇంకేవేవో ప్రశ్నలున్నాయి. అవన్నీ ఒక్క దగ్గర పరచి, చూసుకోవాలని వుంది. అపుడు, ఆదిలక్ష్మికి ఆ జవాబు చెప్పగలడు.

భర్త మౌనంగా వుండడంతో, ఆదిలక్ష్మికి భయం పెరిగింది. ఆతృత యింకా ఎక్కువైంది. మళ్ళీ ప్రశ్నించబోయింది. ఇంతలో భద్రయ్యే –

"...నాయుడు గారి బామ్మర్దే మున్సిపల్ ఛైర్మేన్. ఆయన్ని వోపాలి కలాల!" అన్నాడు.

"...ఇంకెపుడు కలుస్తావ్? బడ్డీ కొట్టుని అక్కడ్నించి తీసేసినారు కాదేటి? ఆలీసమైతే, ఆ బడ్డీని ఎందల తోసేత్తారో ఆళ్లు..." అంది ఆదిలక్ష్మి.

"...ఇపుడింక మీటింగయింది. ఆ బాబు ఇంటికెల్తండు. కసింత అన్నం బెట్టు తినీసెల్తాను" అన్నాడు భద్రయ్య.

"...వొక పన్జెయ్య గూడదూ? ఈ బాబుని కలసీ బదులు, మనూరెల్లి నాయుడిగారినే కలిస్తేనో? అతగానయితే మనకీ చనువుంది. ఆ ఏరియా మనుషులం గనక అతగానికి ఆ యింత అప్మానమేనా వుంటాది" అని సలహా యిచ్చింది.

భద్రయ్యకు ఆదిలక్ష్మి సలహా నచ్చింది, చిక్కుల మధ్య సతమతమయ్యే భద్రయ్యకి ... చిన్నగా ఆశ కన్పించింది ... నాయుడిగారి మీద.

భోజనం జేస్సి, బయల్దేరాడు జాతర్లపల్లి.

* * *

జాతర్లపల్లి జంక్షనులో బస్సుదిగి, ఊర్లోకి నడుస్తుంటే భద్రయ్యకు ... గతమంతా కదలాడింది. చిన్ననాడు ఈదులాడిన వంశధార నది గల గలలు, గుండెల్లో ఊసులాడసాగేయి. కూతవేటు దూరాన్నించి విన్పించే బంగాళాఖాతం సముద్రహోరు చెవులకి సోకుతోంది. కాలిబాట ... పురాతన మిత్రుడిలా ఊరిలోకి దారి చూపుతూ తీసుకు పోయింది భద్రయ్యను.

నాయుడుబాబు ... పెద్దింటి ముందుగదిలో పందిరకోళ్ళ మంచమ్మీద చేరబడి వున్నారు. ఎదురుగా ఎవరో కుర్రాడు ... ఖరీదైన డ్రెస్సులో, దర్జాగా రాజ్యాన్ని కొనేయగలిగిన కంపెనీ వోనర్లా వున్నాడు. నాయుడు బాబుకి ఏవో లెక్కలు చెప్తున్నాడు. భద్రయ్య దండాలు పెట్టాడు ... ద్వారం దగ్గరే నిల్చొని. నాయుడుగారు, ప్రశ్నార్థకంగా చూస్తుంటే

"నీను బాబూ, భద్రయ్యని..." అన్నాడు భద్రయ్య.

నాయుడుగారి కళ్ళు ... క్లోజప్‌లో కొచ్చాయి. భద్రయ్య ద్వారం దాటి గదిలోకొచ్చి, చేతులు జోడించి –

"అప్పుడు, నా తండ్రి తమ ట్రాక్టరు కిందపడి, నడుము జారిపోయి, ఆస్పత్రిపాలయితే, ఆడి వొయిద్యంకి, పట్నంకి కాపురం మార్సినపుడు తమరే దారి సూపినారు నాకు. తమరి బామ్మర్దిగార్ని సూపించేరు" అని చెప్పుకొస్తున్నాడు.

నాయుడుగారు, ఔనన్నట్లు తలూపుతూ –

"...ఆ తర్వాత నువ్వు పెళ్ళీ పెటాకులూ జేసుకున్నావటా? వాచ్‌మేన్ పనిమానేసి

నావట. తాపీమేస్త్రీ వయ్యావట. ఆ తర్వాత బడ్డీకొట్టు పెట్టి బతుకుతున్నావని ... ఎవరో సెప్పార్రా" అన్నారు.

"ఔను బావ్ అందరి పున్నేనా, బ్యాంకీ మేనేజరు దయవొల్లా బడ్డీకొట్టు పెట్టాను, పిల్లాజెల్లా కుటమాం బతుకొచ్చేం. ఇపుడు బడ్డీకొట్లు ఎత్తీయాల అంటన్రు. అనడమేమిటి బడ్డీలన్నీ ... లేపేస్తున్నారు" అన్నాడు దీనంగా భద్రయ్య.

"...ఎక్కడ పెట్టావురా నువ్వు బడ్డీ?" అడిగేరు నాయుడుగారు.

"పాత బస్స్టేండుల..." చెప్పాడు భద్రయ్య.

"...అంటే? మనం కమర్షియల్ కాంప్లెక్స్ పెడుతున్న ఏరియాలోనా?" నాయుడు గారినో, భద్రయ్యనో ప్రశ్నించేడు ...అప్పటిదాక ఏవో కాగితాలు లెక్కలు చూపుతున్న ఖరీదైన కుర్రవాడు.

భద్రయ్యకు ఏమీ అర్థంకాలేదు.

నాయుడి గారికి అర్థమైంది. భద్రయ్యతో –

"బడ్డీ మరొక్కాడికి మార్చీగూడదా?" అన్నారు.

"... పట్నంల మరెక్కడా చోటులేదు! మంచి బిజినీస్ వున్న సెంటర్ల స్తలం దొరకదు. దొరికినా అద్దెలిచ్చుకోలేం" అన్నాడు భద్రయ్య.

"అయితే మరి, ఈ ఊరొచ్చేస్తావా?" అడిగేరు నాయుడుగారు.

"ఈ ఊర్లోగూడా, బడ్డీకొట్లు ఎక్కువే వున్నట్లుంది?" అని మళ్ళీ ప్రశ్నను మధ్యలోకి విసిరేడు ఖరీదైన కుర్రాడు.

"ఆఁ! ఎక్కువే. గ్రామీణ బ్యాంకుల ద్వారా ... కిరాణా బడ్డీ, కిల్లీ బడ్డీ, ఆఖరికి సెలూన్ బడ్డీలూ వొచ్చాయి, బడ్డీలెక్కువా, బేరాలు తక్కువా! ఈళ్ళకి తోడు నువ్వొచ్చి ... యీగలుతోలాల" అన్నారు నాయుడుగారు.

"... అదికాదు బాబు, పట్నం మున్సిపల్ ఛేర్మేన్ తమ బామ్మర్దిగారే. ఆ బాబుకి తమరు సెప్తే నా బడ్డీ అక్కడే వుంచీయొచ్చు..." భద్రయ్య.

"అది వీలుకాదు అక్కడ బడ్డీ వుంచవీల్లేదు..." అన్నాడు చాలా దృఢంగా ఖరీదైన కుర్రాడు. అంతదాకా పట్టించుకోని భద్రయ్య అప్పుడు చూసేడు ఖరీదైన దుస్తుల్లో వున్న ఆ కుర్రాడ్ని పరిశీలనగా!

"...మా రెండో అబ్బాయిరా భద్రయ్యా. ఫారిన్లో ... ఎంబియ్యే చదివేడు. ఈ మధ్యే వొచ్చేడు. ఏవేవో వ్యాపారాలు ఫారిన్ వోల్తోటి యిక్కడనుంచే చేత్తాడట. ఈ కాగితాల్లో ప్లాన్లు చెప్తండు. నాకేటి బోధపడదు. గానొకమాట... తెలివయినోడు. మన్లాగ కాదు. మనది ఇండియా బుర్ర! ఆడిది పారిన్ బుర్ర. అందికనే, కానీయమని సిగ్నేలిచ్చేసేను. మనకేటి

బోయింది? ఎప్పుడికేనా ... ఈ ఆస్తిని సూసుకోవాల్సింది ఆళ్లేగదా? పెరగేసుకుంతారా... తరగేసుకుంతారా అన్నది ఆళ్ళ తెలివితేటలూ, అదృష్టంబట్టి గదా వుంతాయి. అయితే వొకటీ ... తాత్తండ్రుల కాంచి సేరీభూములు నిలుపుకొచ్చేను. ఆట్ని మాత్రం సెడగొట్టనీను. "నాయుడోరి సేరీ" అన్నమాట సెరిగిపోగూడదన్నాను" అంటూ ఏవేవో తన కుటుంబ విషయాలు చెప్పుకొస్తున్నారు ... నాయుడుగారు.

భద్రయ్యతో అలా చెప్పుకొనే గత చనువేమీ లేదు.కానీ నాయుడుగారి ఆశలకు మించి కొడుకులు అందుకొచ్చినందుకు – ఆనందంపొంగి ... దాన్ని దాచుకోలేక అందరితో చెప్పుకు ఆనందిస్తున్నారాయన.

"భద్రయ్యా ... నీ బడ్డీని అమ్మేసి, మా కాంప్లెక్స్‌లో షేర్‌హోల్డర్ ఎంప్లాయిగా చేరిపో. పట్నంలో ఇంటింటికీ మా కాంప్లెక్సు సరుకుల్ని బుకింగ్ చేసుకురావాలి. వాట్ని డోర్‌డెలివరీ చేయాలి. దీనికి తగ్గటు నీకు జీతము, కమీషనూ వుంటుంది. అదనంగా మా కంపెనీ ... షేర్ హోల్డర్‌వి గనక కంపెనీ లాభాల్లో నీకూ వాటా వుంటుంది. ఆ పన్చెయ్యి. మన ఊరివాడివి గనక నీకు ఈ అవకాశం యిస్తున్నాను..." అని చెప్పాడు ఆ ఖరీదైన కుర్రాడు.

భద్రయ్యకు ఏమీ అర్థంకాలేదు. ఆ కుర్రాడు ఏంచెప్పాడో బోధపడలేదు. బడ్డీకొట్టు మాత్రం ఇక వుండదన్నాడని అర్థమైంది. పెట్టుకున్న ఈ ఆశా పూసిపోయింది. జోడించిన చేతుల్ని దించేసి, దిగాలుగా నిల్చున్నాడు భద్రయ్య.

"...ఆ పన్జెయ్యిరా భద్రయ్య. బాబు కంపెనీల చేరిపో. నీ కడుపుకి లోటు రానీదు..." అన్నారు నాయుడుగారు.

"పది రోజులుపోతే ... మళ్ళీ కలువ్. ఏంచేయాలో చెప్తాను..." అన్నారు బాబు.

భద్రయ్య ... వస్తానని చెప్పటం కూడా మరచిపోయి, విచారంగా వొచ్చేసాడు. వీధిలో ఎవరెవరో పలుకరిస్తే ... పరాకుగా పలుకుతూ రోడ్డు దోవలోకి వొచ్చేడు. దోవ మలుపులెన్నో తిరుగుతోంది. భద్రయ్య ఆ మలుపులన్నీ ... తన బతకూ తిరుగుతోంది గదా – అనుకున్నాడు. బస్‌రోడ్డు చేరాడు. సరిగ్గా బస్ అపుడే వచ్చింది. ఎక్కేసాడు. సాయంత్రానికి పట్నం చేరిపోయేడు.

బస్ దిగి, ఇంటివైపు నడుస్తుంటే – రోడ్డుమీద పెద్ద ఊరేగింపు ఎదురయ్యింది. తనకు నడిచే దారి కష్టమైంది. గోలగోలగా అరుస్తున్నారు. రకరకాల అట్టల్లో నినాదాలున్నాయి. భద్రయ్య ... ఏవిటి? ఎందుకీ ఊరేగింపు? అనడిగితే ఎవరూ చెప్పరు. అంతా నినాదాల్లోనే వున్నారు.

చెవి వొగ్గి వింటే –

"ప్రైవేటీకరణ వ్యతిరేకించండి…" విన్పించింది. అంటే ఏమిటో అర్థంగాక, భద్రయ్య మరో నినాదం వినబోతుంటే ఊరేగింపు జనంలో … బలరాం కన్పించేడు! భద్రయ్య నిల్చుండిపోయేడు, అటువైపే చూస్తూ! బలరాం – పిడికిలి బిగించి, అరుస్తున్నాడు. మనిషంతా ఉద్రేకంతో ఊగిపోతున్నాడు.

బలరాంని చూస్తుంటే భద్రయ్యలో చలనం కలిగింది. అతని కళ్ళల్లో ఆ వెంటనే ఆవేశం! త్వరత్వరగా వెళ్ళి బలరాం ప్రక్కనచేరి … అతని అడుగులో అడుగూ, గొంతులో గొంతూ కలిపేడు భద్రయ్య! ★

నాగావళి కథలు – 9-11-95